

Kadınların direnişi sizden büyük!

Sayı: 2

Polonyalı kadınlardan mesaj var: Ne kadar baskı o kadar direniş / Kinga Jelinska ile söyleşi - Çiğdem Öztürk

Erkek-devlet şiddetine karşı 25 Kasım'da sokağa / Kadın örgütleri söyleşi - Nevin Cerav

Sizin tohumunuz yeşermez tarlamızda, ölür! / Sahar Ali

Özgürlük isteyen erkek önce kendinden başlamalı / Heval Arslan

İlk yolculuğumuz milyonlarca yıl öncesine... / Figen Aras

Kafkasya'da ilk kadın dengbêj: Sısika Simo / Aysel Tabak - Portre

Sorka Âlem ve direnişin çağrısı / Zeynep Altınkaynak

Patronların hayali gerçek mi oluyor / Nebile Irmak Çetin

'Sen de iniyor musun yeraltına' sorularına gülümsüyorum / Ermenek direnişçisi Emel Tunçdemir ile söyleşi - Reyhan Hacıoğlu

İÇİNDEKİLER

- 1** Polonya'dan mesaj var: Ne kadar baskı o kadar direniş
Çiğdem Öztürk
- 9** Erkek-devlet şiddetine karşı 25 Kasım'da sokağa
Nevin Cerav
- 15** Sizin tohumunuz yeşermez tarlamızda, ölür!
Sahar Ali
- 19** Özgürlük isteyen erkek önce kendinden başlamalı
Heval Arslan
- 22** İlk yolculuğumuz milyonlarca yıl öncesine
Figen Aras
- 26** Kafkasya'da ilk kadın dengbêj: Sîsika Simo
Aysel Tabak
- 29** Sorka Âlem ve direnişin çağrısı
Zeynep Altınkaynak
- 32** Patronların hayali gerçek mi oluyor?
Nebile Irmak Çetin
- 35** 'Sen de iniyor musun yeraltına' sorularına gülümsüyorum
Reyhan Hacıoğlu

Polonya'dan mesaj var: Ne kadar baskı o kadar direniş

Çiğdem Öztürk-15 Kas 2020

Foto: Reuters

Kürtaj Rüya Takımı üyesi ve Kadınlar Kadınlara Yardım Ediyor direktörü Kinga Jelinska dünyanın dört bir yanında yankı uyandıran eylemleri ve Polonya'da kürtaj olmayı Yeni Yaşam Kadın ekine anlattı

Geçtiğimiz Ekim ayının sonunda Polonya'da kadınlar kürtaj yasağı girişimine karşı maskeleriyle sokakları doldurdular. Ülkenin en büyük kitlesel eylemi iktidardaki Hukuk ve Adalet Partisi'nin kürtajı tamamen yasaklama yolunda attığı adımı şimdilik durdurdu. Polonya, kilisenin de etkisiyle Avrupa'daki en katı kürtaj rejimine sahip. Kürtaj ancak tecavüz ve ensest, fetal anomali ve kadının hayati tehlike altında olması koşuluyla yapılıyor. Bu nedenle kadınlar Polonya'da kürtaj için farklı yollara başvuruyor, bu alanda çalışan feminist örgütlerden destek alıyor. Kürtaj Rüya Takımı (Aborcynjny Dream Team) üyesi ve Kadınlar Kadınlara Yardım Ediyor (Women Help Women) direktörü Kinga Jelinska dünyanın dört bir yanında yankı uyandıran eylemleri, Polonya'da kürtaj olmayı ve Covid salgınının bu süreci nasıl etkilediğini anlattı.

Polonya'dan Kinga Jelinska ile yaptığımız söyleşi şöyle;

* Polonya’da kadınlar nasıl oldu da bu kadar büyük bir kitle olarak sokağa döküldü?

Anayasa Mahkemesi 22 Ekim’de kürtaj koşullarını değiştiren bir karar aldı, karara göre fetal anomali artık kürtaj mazereti olmayacaktı. Böylece binlerce insanın elinden kürtaj hakkı alındı. Fakat karar henüz resmileşmiş değil, çünkü yayınlanmadı, bu nedenle de uygulanmıyor. Bu elbette siyasal bir hamleydi. Anayasa Mahkemesi içinde ihtilaf var, çünkü demokratik olarak seçilmedi, hükümet partisi tarafından atandı. Hükümetteki parti ultra sağcı, popülist, son derece Katolik Hukuk ve Adalet Partisi (HAP). Bu kararın yasaya dönüşmesi konusunda da büyük bir tartışma yürüyor, çünkü mahkeme atanmış bir mahkeme. Yasaya dönüşmesi için Resmi Gazete’de yayınlanması gerekiyor, fakat bunu hâlâ yapmadılar. Gösteriler kararın verildiği gün başladı. Malum, dünyanın her yeri gibi Polonya’da da pandeminin ortasındayız, fakat bu kürtaj hakkı meselesi çok çok büyük protestoların katalizörü oldu. Feminist perspektiften bakınca bu gösterilerin büyük bir kesişimselliği olduğunu belirtmeliyim. Elbette öncelikle kürtaj hakkı için, isteğe bağlı kürtaj hakkı için sokağa çıkıldı. Ama öte yandan protestolarda baskıya ve hükümetin tamamıyla ele geçirdiği devlet televizyonlarındaki propagandaya karşı ögeler de fazlasıyla mevcuttu. Gösteriler aynı zamanda tarihsel olarak bugüne değin siyaset üzerinde inanılmaz büyük bir etkisi olan kiliseye karşıydı. Her türlü bedensel otonomi hakkıyla, kadın hakları, LGBTQI haklarıyla da ilgiliydi. LGBTQI ve kuir meselesini içermeyen bir kürtaj hakkı savunuculuğu, kadın hakları savunuculuğu, kadın gündemi olamaz. Polonya’daki protestolarda demokrasi, baskıya karşı özgürlük savunuldu. Bu eylemlere özellikle Kadın Grevi (Strajk Kobiet) adlı bir örgüt öncülük etti.

* Daha önce 2016'da da kürtaj hakkı için eylemler düzenlenmişti.

Evet, bu ilk değil, daha 2016'da da benzer bir tehditle karşı karşıya kalmıştık. Onun adı Kara Pazartesi'ydi, o eylemleri de Kadın Grevi örgütlemişti. Fakat arada büyük bir sayısal fark olduğunu vurgulamam gerekiyor. Bir eylem diğerine öncülük etti. Sloganlarda ve taleplerde dillendirilen cesaret açısından büyük bir değişim var. Dört yıldır, eğitim sistemine, yargıya, sağlık sistemine, kamu kurumlarının işleyişine müdahale eden, milliyetçi, sözde vatansever, kilise yanlısı bu kadar baskıcı bir hükümete sahip olmak Polonya tarihinde işitilmiş şey değil. Bu nedenle de ülkede çok ciddi bir kutuplaşma var. Hatta Polonya'daki hükümetin üslubu sıklıkla Macaristan'daki Viktor Orbán'ınkiyle ve tabii Erdoğan'ınkiyle karşılaştırılıyor. Siyasal açıdan fazlasıyla adam, kadın ve çocuklardan oluşan geleneksel, hetefonormatif aile yanlısı tabii. Aynı zamanda kilisenin de ciddi anlamda muhalefet ettiği toplumsal cinsiyet fikrine karşı. Protestodaki temel slogan özellikle geleneksel otoritelere karşı "defol git" anlamına gelen "Wypierdalac". Miadını doldurmuş, son derece uzlaşmacı profesörler, otoriteler medyada kadınlar fazla ileri gitti, hiç yakışmıyor dediler, bildiğiniz bütün o geleneksel kadın düşmanı yaklaşımları sergilediler. Tabii bu basının son dönemdeki tavrıyla da ilgili çünkü ticari, ana akım televizyon kanalları da kürtaj hakkında konuşurken genellikle bir piskopos --şaka değil, hakikaten böyle-- karşısında da en iyi halde sol kanattan bir parlamenter kadın çağırıyolar. Kürtaj hakkındaki tartışma da ahlak, ideoloji ve bunun gibi şeyler hakkında oluyor. Bu protesto bunu tamamen değiştirdi.

Polonyalı kadınların protestolardaki temel sloganı otoritelere karşı "defol git" anlamına gelen "Wypierdalac."

* Bu protestolara kimler katıldı, sokağa çıkanlar kimlerdi?

Sokak dediğimiz genelde z kuşağı, yani çok gençler ya da ergenlik dönemindekiler. Ama sadece gençler değil tabii, her yaştan, kuşaktan kadın sokağa çıktı. Pandemi olmasa daha da kalabalık olurdu. Komünizmin yıkıldığı 1989 yılında sokağa çıkan insanlardan daha fazlası gösterilere katıldı. Ayrıca sadece büyük kentlerde değil küçük yerlerde de gösteriler düzenlendi. Sınır Tanımayan Kürtaj'ın (Abortion Without Borders) telefon numarasını yaygınlaştırmak, dayanışma mesajlarını iletmek için gösteriler yapıldı: "Devlet bizi kandırıyorsa o zaman biz de birbirimize yardım ederiz." Bu yüz yüze feminist dayanışmaydı. Aktivist çevrelerde yeni bir durum değil bu fakat ilk defa bu kadar yaygınlaştı. Destek hattının 222 diye başlayan telefon numarası her yerdedi, çok şaşırdık. Parlamenterler bile gösterdi bu numarayı, televizyonda dahi gözüktü. Kiliselerin üzerine spreyle yazıldı, anayasa mahkemesinin duvarına yazıldı, büyük küçük kentlerde her yere yazıldı, şarkısı söylendi gösterilerde.

* Polonya'daki rakamlar kürtaj konusunda ne söylüyor?

Devletin 2019'daki istatistiklerine bakarsanız yaklaşık bin kadar kürtaj kaydı var. Rakamla 1000. Çoğu fetal anomali sebebiyle yapılmış, örneğin bir tane bile tecavüz nedeniyle kürtaj vakası yok! Kadının hayati tehlikesi olan durumlarda da belki 30 kürtaj yapılmıştır. Herkes bunu pratik olarak kürtajın tamamen yasak olması diye yorumluyor. Çünkü fetal anomali haricindeki gerekçelerle hiç kürtaj yapılmamış. Bunlar da hep acıklı hikâyeler oluyor, çünkü bunlar istenen hamilelikler. Gerçek rakamlara bakarsak Polonya'da pek çok STK'ya göre yılda 150 bin civarında kürtaj oluyor. Eğer hükümet bunların 1000 adetini yapıyorsa, yüzde birden daha azını yapıyor demektir. Yıllar içinde Polonya'daki kürtajlar sağlık hizmeti dışında gerçekleşmeye başladı. İnsanlar evde ilaçla ya da yurtdışına giderek kürtaj oluyor. Gerçek durum bu.

Foto: Agata Kubis

* Kürtaj Rya Takımı (Aborcyjny Dream Team) nerede devreye giriyor?

Biz Kürtaj Rya Takımı'nda bir grup feminist aktivist olarak ilaçla kürtaj meselesini yaygınlaştırmaya çalışıyor, bu konu hakkında bilgi veriyoruz. İnsanlar ilaçlar olduğunu bilsin ve bunları kullansın istiyoruz. Aynı zamanda kürtajı damgalayan söylemi değiştirmek için çalışıyoruz. Kürtaj deneyimi hakkında konuşuyoruz, kürtaja ihtiyacı olanlara yardım ediyoruz, kürtaj sırasında destek veriyoruz. Dili dönüştürmek için uğraşıyoruz. Polonya'da her dört kadından biri kürtaj olmuş. Son derece yaygın bir tecrübeden bahsediyoruz. Dünyanın her yerinde böyle. Bunu hayata geçirmek için altı diğer örgütle birlikte Sınır Tanımayan Kürtaj'ı kurduk.

* Sistem nasıl işliyor? Bugün Polonya'da kürtaj olmak isteyen bir kadının ne yapması gerek?

Meşhur numarayı arıyorsunuz. Güvenli bir şekilde kürtaj yapmak için iki yol var. Eğer 12 haftadan az süre geçmişse ilaç alınabilir. İlaçlar internetten, mesela direktörlüğünü yaptığım Kadınlar Kadınlara Yardım Ediyor (Women Help Women) sayfasından istenebilir. Bu ilaçları güvenli bir şekilde evde iebilirler. Pek çok insan bilmiyor ama bu yöntem uzun zamandan beridir kullanılıyor, hatta Dünya Sağlık rgt'nün de önerdiği bir yöntem. Çok güvenli, sadece kanama oluyor, sancı duyuluyor, sonunda da hamilelik bitiyor. Bu konuda medikal bir uyuşmazlık yok. Bu ilaçlar reçetesiz satılabilir, fakat konu kürtaj olduğu için uzun süre reçetesiz satılmadı. Mesele elbette kadınların bedenlerinin, cinselliklerinin kontrol edilmesi, asla bir halk sağlığı meselesi olarak ele alınmıyor. Pek çok örgüt bu işi yapan kadınlara destek veriyor. Diğer yol da yurtdişına, kürtaj yapan bir kliniğe gitmek. Bu geçen yıl başladı, eğer hamilelik 12 haftayı aşmışsa bu yola başvuruluyor. Kürtaj pahalı bir şey, seyahat etmek, kliniği bulmak, dil gibi meseleler de var. Bunun için Berlin'de, Londra'da dayanışma içinde olduğumuz gruplar var, Hollanda'da feminist Abortion Network Amsterdam var. Kürtaj olacak insanın neye ihtiyacı varsa karşılıyoruz, kalacak yer, kliniğe giderken eşlik edecek bir arkadaş, eviri için yardım edecek biri. Kürtaj 20 haftalık bir hamilelikte 2000 Euro tutabilir. Biz maddi imkânı olmayanlara da destek veriyoruz, deyebildikleri kadarını ödüyorlar. Kimseyi reddetmiyoruz.

* Covid salgını nasıl etkiledi bu durumu?

Tuhaf bir durum oldu bizim için, Sınır Tanımayan Kürtaj diye bir proje başlattık ve üç hafta sonra Covid salgını çıktı ve bütün sınırlar kapandı. Ama Polonya dışına sağlık sebebiyle seyahat edilebiliyordu elinizde klinikten bir belge varsa. Biz bunu da ayarlıyorduk. Salgın döneminde Dünya Sağlık rgt de kürtajı mümkün olduğunca ilaçlarla, evde yapılmasını önerdi. Aslında her zaman en güvenli yöntem buydu. Elverişlilik ve alışkanlıklar sebebiyle kürtaj kliniklerde yapılıyor. Batı Avrupa'da özellikle pek çok yenilik var, telefonla, online kürtaj yapıyorlar, yani, kliniğe gitmek yerine arayıp bilgi veriyorsunuz. İnsanlara güveniyorlar, daha önce ultrasonla kontrol etmeleri gerekiyordu, ama aslında bu şart değil. İngiltere'de, Kuzey İrlanda'da, Fransa'da resmi sağlık hizmetleri evde kürtajı daha fazla uygulamaya başladı pandemi yüzünden. Ben on beş yıldır bu konu üzerine

çalışıyorum. Biz bunu on dört yıl öncesinde de yapıyorduk, çalıştığım vakıf altı yıldır yapıyor, her şey internet üzerinden işliyor. Bu sağlık sistemi için bir devrim, yıllar öncesinden başlanması gerekirdi. Ama değişim çok yavaş oluyor, hele ki konu kürtaj ve kadının üreme sağlığıysa. Her zaman büyük bir baskı var, biliyorsunuz bu kadınların cinselliğinin kontrol edilmesiyle alakalı bir durum.

* Peki Polonya’da evde ilaçlarla kürtaj yaparken sorun çıkarsa hastaneye başvurmak zor mu?

Hayır, Polonya’da kendi kürtajını yapmak yasak değil. Latin Amerika’da bazı ülkelerde, mesela Brezilya’da yasak, yine de orada kliniğe gidip düşük yaptım diyebiliyorsunuz, yaygın bir durum sonuçta. Bu insana belli bir özgürlük veriyor, çünkü Polonya’da bir kadın kendi kürtajını yaptı diye suçlanamıyor. Kürtaj Rüya Takımı’ndan bir arkadaşım dün sol kanattan parlamenterlerin 12 haftaya kadar kürtajın yasallaştırılması için verdiği yasa teklifi için yapılan basın toplantısında kendi kürtaj hikâyesini anlattı ve başına hiçbir şey gelmedi. Etraftakiler, doktorlar suçlanıyor, yasa böyle şekillenmiş. Polonya’da bazı doktorlar kürtaj yapıyor ama bedeli çok yüksek, bu alanda çalışan aktivist kadınlar bunu asla önermiyor, yurtdışına gitmek daha ucuz. Ne yazık ki Polonya’da doktorlar pek aktif olmadı kürtaj hakkı konusunda. ADB’de bir sürü doktor mücadelenin içinde yer alıyor. Polonya’da önerilere rağmen medikal kürtajı destekleyen açıklamalar yapmadı doktorlar. Biz elbette yasal bir değişim için de mücadele veriyoruz. Kürtajın suç olmaktan çıkarılması ve devlet desteği için de. İşin bir yanı yasalar diğer yanı da bu yasalara erişim çünkü şahane yasalarınız olabilir, ama bu meseleyi çözümüyor. Pek çok Batı Avrupa ülkesinde, mesela Britanya’da iki doktorun imzası ve psikolojik muayene gerekiyor. Feci bir uygulama. Hollanda’da kürtaja erişim göreceli bakımdan iyi, çünkü işleyen bir yasa var.

* İyi bir kürtaj yasasına sahip bir ülke var mı peki?

Tek mantıklı örnek Kanada. Kürtaj yasası diye bir şey yok, herhangi diğer medikal prosedür gibi bakılıyor olaya.

* Eylemler sırasında uzun süre sokakta kaldınız. Sokakta neler oldu?

İşin iyi tarafı şu, bu kadar baskı olunca karşısında onun kadar direniş de oluyor. Son on yılda Polonya’da çok fazla aktivizme şahit oldum. Artık pek çok yeni grup var. Varşova’da yüz bin kadar insanın katıldığı en büyük protestolardan birinde bir forum düzenledik, kadınlar kendi kürtaj hikâyelerini anlattı. Elbette faşist milisler, Naziler saldırdı fişeklerle, göz yaşartıcı gazla. Hükümetle çok yakın ilişki içindeler, zaten hükümet lideri kiliseleri, ulusu, Polonya’yı, vatani korumaları için çağrıda bulundu partililere ve arkadaşlarına. Kutuplaşma çok büyük. Bizi radikal diye tanımlayanlar var, bence yaptığımız işte radikal olan hiçbir yan yok, çünkü odaklandığımız gerçek kürtaj deneyimi. Bunun tartışılacak bir yanı yok ki, bunlar insanların bizzat kendi tecrübeleri, fikirlerle ilgili bir mesele değil bu. Bazıları yaptıklarımızı tehditkâr buluyor. Söylemimiz uzun süre medyada yer almadı, ama

artık biraz da olsa değişti durum, çünkü toplumsal bir destek de var sosyal medya ve protestolar sayesinde.

* Devlet kanallarının yaklaşımı nasıl?

Bizde bir ulusal televizyon var, o da tamamen iktidar partisinin elinde. Doğrudan ders kitabındaki gibi propaganda yapıyorlar. Kültürel antropoloji okudum, propaganda üzerine çalıştım, bayağı ders kitabından alır gibi yapıyorlar bu işi. Sizde de durumun benzer olduğunu tahmin ediyorum. Mesela gösteride Nazilerin attığı göz yaşartıcı gazın solcu faşistler tarafından sıkıldığını ve koronavirüs yaydığını iddia ettiler haberlerde. Ana akım, büyük ticari kanallar biraz daha iyi, ama onlar da siyaset tarafından yönlendiriliyor. Kürtaj Rüya Takımı olarak medyaya çok çıktık. Bir dergiye kapak olduk birkaç yıl önce, kürtajın sakıncası olmadığını söylüyorduk. Ciddi tartışma yarattı, meşhurlar konuştu, sosyal medyada yorumlar yapıldı. Çok saçma bir durumdu. Kürtaj deyince Polonya’da hep damgalanma hakkında konuşuluyordu. Bazı ana akım feministler dahi kadınları acı çekmekten kurtarmaktan bahsediyordu. Bu çok zor bir karar, kimse kürtaj olmak istemez yollu bir tartışma yürüyordu. Biz grupça, kürtaj yaşamış kadınlar olarak, Bizim tecrübemiz böyle değil, dedik. Büyük bir duygu çeşitliliği var, genelde en yaygın olan da güvenli bir kürtaj geçiren ve sorunu çözenlerin kendilerini çok rahatlamış hissetmesi. Sonuçta bir şeyi atlatıyorlar. İşte bu nedenle kürtajın bir sakıncası yok dedik, sloganımız “yalnız değilsiniz”di, kürtaja ihtiyaç duyan kadınlara yönelik konuştuk, siyasetçilere ya da medyaya yönelik değil. Bizimle konuşmak istiyorlarsa elbette konuşuruz, ama bizim mesajımız doğrudan kürtaja ihtiyaç duyanlara. Her şeyin uzmanlıkla, bilgiyle, üniversite diplomasıyla ilgili olduğu bir kültür vardı, ancak o zaman bu konu hakkında konuşabiliyordunuz. Son yirmi yılda toplumsal hareketlerin bunu değiştirdiğine inanıyorum. Black Lives Matter’da da görülüyor bu. Siz bizim yerimize konuşamazsınız! Bunlar bizim kürtajlarımız, bizim hayatlarımız, bizim hikâyelerimiz. Biz anlatmak istiyoruz. Genel anlamda da feminizmin büyük meselelerinden biridir bu. Biz olmadan bizimle ilgili bir şey olamaz. LGBTQI için de aynısı geçerli. Bir profesörün çıkıp benim kürtaj deneyimimle ilgili konuşmasını istemiyorum. Bu konuyla ilgili geçen gün bir çalışma yayınladık, Polonya, Brezilya ve Cezayir’deki kadınların telefon desteğiyle ilaçları alarak yaptıkları kürtajla ilgili. Devletin sağlık sistemi onlara o kadar kötü tecrübeler yaşatmış ki, bu gayri resmi inisiyatifleri aradıklarında çok şaşırılmışlar işlerin bu kadar kolay yürümesine, söylediklerinin dinlenmesine.

* Kürtajdan bahsederken bebek ve anneyi vurgulamak bilinçli bir tercih. Mesele kadın sağlığıyla ilgiliyken ısrarla anne ve bebeğe referans veren haberlerle çok sık karşılaşıyoruz. Habere ultrason fotoğrafı koyuyorlar mesela.

Evet, bunu her zaman söylüyoruz, hatta gazeteciler için bir rehber de yayınladık. Anne hakkında konuşmayın, bebek demeyin diyoruz. Bunu bile bile, politik nedenlerle yapıyorlar. Anayasa Mahkemesi de böyle yaptı, bunlar engelli bebeklerdir dedi. Yasa, medya, topluluklar kürtajı hep damgalıyor. Çok yorucu. Bir de insanların kendi kendini

damgalaması var, bizi arayanlar iyi bir neden sunmaya çalışıyorlar, o kadar içselleştirmişler ki bunu. Biz de diyoruz ki hamile olmak istememeniz yeterli, başka nedene gerek yok. Sanki kürtajı hak etmek gerekiyor. Sebebi geçerli olan kürtaj iyi, isteğe bağlı kürtaj kötü. Kürtaj aynı zamanda kamusal faydayla ilgili. İnsanlar kendi kararlarını kendileri alabilirler. LGBTOI için de geçerli bu. Bu feminist bir söylem.

Kinga, Justyna, Natalia, Karolina / Fotoğraf: Emilia Oksentowicz

* Polonya'da da Türkiye'de olduğu gibi İstanbul Sözleşmesi iktidar tarafından iptal edilmek isteniyor. Bunun için nasıl bir mücadele yürütülüyor? 25 Kasım Kadına Karşı Erkek Şiddetiyle Mücadele Günü'nde Polonya'da gösteriler olacak mı?

İstanbul Sözleşmesi hakkında çalışmalar yürütülüyor. Kadına yönelik şiddet vakaları Covid nedeniyle dünyanın diğer yerlerinde de olduğu gibi Polonya'da iyice yükselmiş durumda. İki ülke arasında paralellik var. Kadınların geleneksel rolleri, ailenin, ataerkil düzenin korunması her iki ülkede de hükümetin önceliği. İnsan hakları sözleşmelerine itiraz ediyorlar, özellikle de kadınları koruyanlara. Sürekli sokakta olamayız, ama 25 Kasım'da elbette gösteri olacaktır. Önümüzde uzun bir liste var. Gösterileri genelde Kadın Grevi örgütüyor, ama merkez komite gibi değil elbette. Nerede protesto olduğunu Facebook sayfalarından takip etmek mümkün. Bu bir tahakküm meselesi, haklarımız elimizden alınıyor. Ama aslında bu bir feminist aktivizm hikâyesi ve büyük bir direniş. Hikâyenin içinde bolca umut da var.

Erkek-devlet şiddetine karşı 25 Kasım'da sokağa

Nevin Cerav-15 Kas 2020

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü'ne sayılı günler kaldı. Kadın örgütleri hazırlıklarına günler öncesinden başladı bile. Peki, bu 25 Kasım'da kadınların eylemleri, talepleri ve sloganları ne olacak? Farklı çevrelerden kadınlar Yeni Yaşam Kadın Eki'ne anlattı

Kadınlar açısından bu yıl önceki yıllara oranla çok daha zorlu geçti. Özellikle de Çin'den yayılan koronavirüs salgınında, iktidarın işverenlerden yana tutumu ve cinsiyetçi politikalarıyla kadınların iş yükü daha da arttı. Evdeki hijyenden çocuk ve yaşlı bakımına, ev işlerinden hane halkını doyurmaya dek tüm işler kadına yüklendi. Yanı sıra kadınlar

sıkıştırıldıkları evlerde erkek şiddetiyle her zamankinden daha fazla yüz yüze bırakıldı. Tıpkı ekonomik kriz dönemlerinde olduğu gibi yine ilk işten çıkarılan kesim de yine kadınlar oldu. Koronavirüs salgını bahanesiyle iyice yükselen bu yıkıcı, cinsiyetçi ve ırkçı politikalara karşı kadınlar da susmadı. Salgın sırasında da kadınlar sokaklara çıkarak maskelerini takıp, “Korona erkeklikten çok daha tehlikeli” dediler.

25 Kasım’a da sayılı günler kaldı. Bu ayın ilk haftasından itibaren sokaklara çıkmaya başlayan kadınlar, 25 Kasım finaline hazırlanıyor. Her gün ortalama 3 kadının katledildiği Türkiye’de hem Kürt kentlerinde hem de batıda mücadele veren kadın örgütleri, 25 Kasım’a yönelik çalışmalarını ve taleplerini Yeni Yaşam Kadın Eki’ne anlattı.

Hevsel Bahçeleri’ne büyük yürüyüş

İlk olarak konuştuğumuz Rosa Kadın Derneği, Diyarbakır’da faaliyet göstermesine rağmen Türkiye’nin her yerinden kadınların başvurduğu bir adres. Bu nedenle bölgede Özgür Kadın Hareketi (TJA) ile birlikte iktidarın en fazla hedef aldığı kadın kurumlarından da biri.

Geçtiğimiz aylarda gözaltına alınarak tutuklanan ve 4 ay cezaevinde kalan Rosa Kadın Derneği Başkanı Adalet Kaya ile kadınlara yönelen baskıyı, şiddeti ve 25 Kasım planlamalarını konuştuk;

* Rosa Kadın Derneği bu yıl en çok hedef alınan kadın kurumlarından biri oldu. Gözaltına alınıp tutuklandınız. Neye bağlıyorsunuz bu saldırıları?

Şöyle ifade edeyim; 2016 yılında ilan edilen OHAL döneminde gerçekleştirilen politikalar, belediyelere kayyum atanması ve kadın kurumlarının kapatılma süreci bölgede yok edici bir etki yarattı. OHAL’le birlikte kadına dönük yaratılmış alanların hepsi yok oldu. Bu süreçle birlikte kadına yönelik şiddette de müthiş bir artış yaşandı. Savaş söylemi eşliğinde cinsiyetçi, ayrımcı ve militarist politikalar başladı. İşte biz böyle bir dönemde, OHAL kalkar kalkmaz 2018’de kurduk Rosa’yı. Kurduktan hemen sonra da şunu çok net gördük, bu çok büyük bir ihtiyaçmış. Çünkü yok edilen bir sivil toplum ve bir kadın alanı vardı. Rosa Kadın Derneği’ni kurar kurmaz da çok hızlı bir şekilde kadınlardan başvuru almaya başladık. Batıda ve bölgede kadın platformları, örgütleri ve ağlarıyla örgütlenerek güçlendik. Özellikle de pandemi sürecinde Türkiye kadın hareketleriyle online toplantılar yaptık, kararlar aldık ve bu bizi çok daha güçlendirdi. Tam da bu nedenle Rosa olarak baskıya ve saldırıya uğradığımızı düşünüyorum. Yükselen kadın gücünün ve örgütlenmenin hemen yok edilmesi gerektiğini düşündüler çünkü. Ama sindirmeye yönelik bu baskıcı politikaların kadınları mücadeleden alıkoyamayacağını bilmeleri gerekirdi.

* 25 Kasım için Kürt kentlerinde kadınlar ilk haftadan itibaren alanlara çıktılar. Bölgede hangi sorunlar öne çıkıyor bu süreçte?

Sokaklarda, mahalle ve sitelerde kadınlarla bir araya geliyor, şiddete karşı neler yapabileceğimizi konuşuyoruz. Onlarla aynı dilde aynı ruhla haykırıyoruz sorunlarımızı. Bir

günde 3 kadın öldürüldü farklı kentlerde ve gerçekten artık psikolojik anlamda da çok zorluyor bizi. Artık tahammül edemiyoruz tek bir kadının dahi öldürülmesine. Nafaka gaspı, İstanbul Sözleşmesi'nin hedef alınması, şiddet, taciz ve tecavüzler.. Yanı sıra kentlerimizde kendi özgün sorunlarımız da var. Devletin bölgeye özel ürettiği şiddet türleri, özel savaş politikası dediğimiz uygulamalar var. Kadınların intihara sürüklenmesi, çocukların her gün uyuşturucu ile karşı karşıya olması ve bunun çok hızlı yayılması en önemli sorunlarımızdan. Uyuşturucu kullanımı bölgede 8 yaşına düşmüş durumda. Toplumunu itaat etmeye farklı yöntemlerle, yozlaştırmaya çalışarak zorluyorlar.

Artık mesele bizim için erkek şiddeti değil bir genocide yani bir soykırım. Kadınların sistematik olarak biat ettirilmesi, kimliksizleştirilmesi üzerinden yürütülen bir politika ile karşı karşıyayız. O nedenle daha farklı yöntemlerle, daha fazla sokaklarda, kadınlarla bire bir temas ederek yapıyoruz çalışmalarımızı.

*** 25 Kasım'ın finali için nasıl planlamalar yaptınız?**

25 Kasım'da büyük bir yürüyüşümüz olacak Amed'de. Diğer kentlerde de olacak. Ayrıca 25 Kasım'da bir de rapor açıklayacağız. Rosa'yı kurduğumuz süreçte öncülüğünü yaparak oluşturduğumuz Şiddetle Mücadele Ağı var. İçerisinde Diyarbakır Barosu Kadın Merkezi, İHD Kadın Komisyonu gibi kurumlar yer alıyor. Kadına yönelik şiddetle ilgili bir yıllık bir rapor paylaşacağız. Raporu İstanbul Sözleşmesi'nin bazı maddelerine göndermelerle hazırladık.

*** 25 Kasım yürüyüşünüz ile ana sloganınızla ilgili biraz bilgi verebilir misiniz?**

25 Kasım'da Amed'deki yürüyüşümüz için devletin resmi kurumlarıyla görüştük. Yürüyüşü HDP Kadın Meclisi, HDK, TJA ve bölgedeki tüm kadın kurumlarıyla birlikte gerçekleştireceğiz. Yürüyüşümüzü Hevsel Bahçeleri'ne yapacağız. Bunun temel olarak iki ana içeriği var. Kürdistan'da kadına yönelik şiddet, özel savaş politikalarının yanı sıra orman yangınlarına, doğamızın ve kültürel değerlerimizin yok edilmesine karşı da bir vurgu yapmak istiyoruz.

Ana sloganımız ise TJA kampanyasında kullandığı 'Em xwe diparezin' sloganı olacak. Ayrıca özsavunmayı da vurgulayacağız eylemimizde. Özsavunmadan kastımız da sadece fiziksel değil, çok geniş bir kapsamı var. Bunun en önemli ayağı da örgütlü olmak. Tabii yanında farklı birçok soruna da dikkat çekeceğiz. İstanbul Sözleşmesi de bunlardan biri.

25 Kasım Kadın Platformu: Direniş maskelerimizle Kadıköy'deyiz

Kadınların 25 Kasım'a yönelik eylem, etkinlik ve taleplerini öğrenmek adına ikinci durağımız İstanbul'daki 25 Kasım Kadın Platformu oldu. Birçok kadın kurumu, örgütü, ağı ve LGBTİ+ların yer aldığı 25 Kasım Kadın Platformu, sorularımızı yanıtladı

* 25 Kasım Kadın Platformu olarak bu yılki hazırlıklarınızı öğrenebilir miyiz?

Bu yıl 25 Kasım'a olağanüstü koşullarda hazırlanıyoruz. Bir yandan pandemi bir yandan devlet şiddetinin yarattığı bir ortamda örgütlenmeye çalışıyoruz. Haftalardır 25 Kasım'la ilgili tartışmalar yürütüp hazırlık yapıyoruz. Hedefimiz koşulları da göz önünde bulundurarak sokağı önceleyen gerek pandemi koşulları gerekse de devlet şiddetine karşı kadınların taleplerini ifade imkanı yaratacak kitlesel bir eylemi örgütlemek. Bu temelde sosyal medyadan çağrılarımızı yapıp, 25 Kasım Kadın Platformu olarak çıkacak bildirimlerimizi kent merkezlerinde dağıtmak, ilçe ilçe duyurularımızı ve sözümüzü yaygınlaştırmak istiyoruz. Platform olarak bu yıl direnişimizin maskelerini takıp, İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanması ve katledilen tüm kadınlar için, birbirimiz için, 25 Kasım Saat 19.30 da Kadıköy'de olacağız.

* Bu yıl kadınların hangi talepleri daha çok öne çıkacak?

AKP iktidarının kadın düşmanı politikaları kadınların etrafını kuşattı. Bizler de sesimizi, sözümüzü ve mücadelemizi daha da büyütüyoruz. Türkiye'nin dört bir yanından, Arjantin'den İran'a, Hindistan'dan Polonya'ya kadınlar emekleri, bedenleri ve yaşamları için mücadele ediyor. Adını koymak lazım: Kadın katliamı var. Bu katliam devlet eliyle kadınların yaşamlarını alarak yapılıyor. Bir erkek işbirliği gerçekleşiyor. Erkek vuruyor, yargı cezasız bırakıyor, polis İstanbul Sözleşmesi'ni uygulamıyor, kadın katillerini devlet koruyor. Yıllarca erkek şiddeti kamusal alandan özel alana bir denetim aracı olarak kullanıldı. AKP iktidarı ile birlikte erkek şiddeti bir yönetim biçimi haline aldı. Kadın düşmanlığına, homofobiye, transfobiye, çocuk istismarına, savaşa, tacize, tecavüze, kadın-erkek eşitsizliğine, her türlü ayrımcılığa, erkek-devlet şiddetine karşı 25 Kasım'da Sokaklarda olacağız.

* 25 Kasım haftasında nasıl etkinlikler planladınız ve öne çıkan sloganlarınız ne olacak?

Kadına yönelik şiddet, cinayet, İstanbul Sözleşmesi'nin hedef alınması, taciz, tecavüz, çocuk istismarı, savaş politikaları gibi içeriklerle çeşitli videolar, bildiri dağıtımları, haber programları yapmayı düşünüyoruz. Ana sloganımız 'Sesimiz yankılsın: Haklarımız, hayatlarımız, birbirimiz için 25 Kasım'da sokaktayız.' Yanı sıra, "Erkek-devlet şiddetine karşı sokaktayız", "Kadınların direnişi sizden büyük", "Pandeminin ve krizin mağduru değil hesap soranınız", "Mücadeleden vazgeçmiyoruz, birbirimizden güç alıyoruz, erkek şiddetine karşı sokağa çıkıyoruz" sloganlarını da kullanacağız.

KESK'li kadınlar: İş yerlerinde şiddeti açığa çıkarıyoruz

Kadınların erkek-devlet şiddetine karşı taleplerini, sloganlarını ve eylemlerini yansıttığımız 25 Kasım dosyamızda, emek alanında önemli bir mücadele veren KESK'e de uzattık mikrofonumuzu. KESK Eş Genel Başkanı Aysun Gezen yanıtladı sorularımızı.

* KESK'li kadınlar olarak her yıl 25 Kasım'da geniş etkinlikler yapıyorsunuz. Bu yıl neler yapacaksınız?

25 Kasım hazırlıklarımızın ilki KESK ve KESK'e üye iş kollarımızın örgütlü olduğu alanlarda, iş yerlerinde kadınların karşı karşıya kaldığı sorunları, maruz kaldığı şiddet biçimlerini açığa çıkaracak, haklarımızın ne olduğu konusunda bilgilendirme içeren anket, broşür ve bildiri çalışmalarımız oluyor. Yine örgütlü olduğumuz illerde kadına yönelik şiddetin nedenlerini çok boyutlu bir şekilde ele alan, çalışma yaşamında kadınların karşı karşıya kaldığı sorunları tartışan ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin de konuşulduğu panel, forum gibi organizasyonlar gerçekleştiriyoruz. İkincisi ise kadın platformlarıyla ortak olarak yapılacak eylem ve etkinliklerde kolektif bir şekilde yer almayı kapsıyor.

* Hangi slogan kullanıyorsunuz bu yıl ve hangi talepleri içeriyor çalışmalarınız?

Bu 25 Kasım'da faaliyetlerimizi 'Yaşamımızı Savunuyoruz' şiarıyla yürüteceğiz. Kadına yönelik şiddetin, kadın cinayetlerinin çok ciddi oranda arttığı, kadın katillerinin, çocuk istismarcılarının pandemiden istifade tahliye edildiği, koruma altında olan kadınların dahi erkekler tarafından öldürüldüğü bir dönemi yaşıyoruz. Buna karşın İstanbul Sözleşmesi tartışmaya açılıp ortadan kaldırılmak isteniyor. Kadınlar açısından bu bir varoluş mücadelesidir. Emeğimize, kimliğimize ve bedenimize yönelik bütün saldırılara karşı yaşamımızı, doğanın yağma ve talanına, ekolojik yıkıma karşı da bir bütün olarak yaşamı savunacağız.

Tüm kadınları şiddete, sömürüye, kadın ve çocuk düşmanı politikalara karşı yaşamımızı savunmak, eşit ve özgür bir geleceği kurmak, barışı, demokrasiyi ve laikliği kazanmak için birlikte mücadeleye çağırıyoruz.

İmece Ev İşçileri Sendikası: İşçi statüsü istiyoruz

Şiddetin, kayıt dışı çalıştırılmanın en yoğun yaşandığı emek alanlarından bir de ev işçiliği. 25 Kasım'a giderken ev işçilerinin sorunlarını ve taleplerini öğrenmek için İmece Ev İşçileri Sendikası Başkanı Ayten Kargın ile görüştük. Kargın, özellikle pandemi sırasında ev işçilerine yaşatılan sorunlara dikkat çekerek başlıyor sözlerine. Diyor ki; "Pandemide kısa dönem ödeneği bile alamadı ev işçileri. Çünkü yasada işçi statüsünde değiller. Geçim kaynağından mahrum bırakılmak, parasızlık da bir şiddettir. Ayrıca ev işçileri işverenler tarafından kötü muameleye maruz kalıyor. Güvenliksiz şartlarda çalıştırıldıkları için iş yaparken sakat kalabiliyor ya da cam silerken düşüp hayatlarını kaybedebiliyorlar. Tacize, şiddete uğrayabiliyorlar. O nedenle biz de 25 Kasım'da bu sorunlarımızı dile getirip taleplerimizi ifade etmek istiyoruz. 25 Kasım'da hem sosyal medya üzerinden eylemler yapıp hem de bir basın açıklamasıyla ev işçilerine dayatılan kölelik düzenine karşı çıkacağız. Kadınlarla da ortak mücadeleyi sürdüreceğiz."

17+ Alevi Kadınlar: Şiddeti Cemevlerinden de atacağız

25 Kasım dosyamızın son bölümünde 17+ Alevi Kadınlar'ın 25 Kasım'a yönelik düşünceleri, çalışmaları ve talepleri yer alıyor. Adını Kırklar Meclisi'ndeki 17 kadından alan 17+ Alevi Kadınlar adına Ceren Ataş yanıtlıyor sorularımızı.

2020'de dünya üzerinde yaşanan pandemi şartları ile ev içi şiddetin daha da artması ve kadınların evlerine kapatılması nedeniyle bu yılki 25 Kasım'ın daha da önem kazandığını söyleyen Ataş, "Mücadelemizi ve direnişimizi her zamanki gibi göstereceğiz" diyor. Her yıl olduğu gibi bu yıl da 25 Kasım hazırlıklar yaptıklarını söyleyen Ataş, şu bilgileri veriyor: "Alevi kadınlarla görüşüyoruz, onların yaşadıklarını dinliyoruz ve doğru bir biçimde aktaracağız. Alevi kadınlar, feministler ve kadın kurumları arasında ilişkiler kurmaya devam ediyoruz. Bu yıl 25 Kasım sloganımız ise 'Evlerden de Cemevlerinden de erkekliği ve erkek şiddetini atacağız' olacak. Alevi kadınlar artık susmuyor, erkek şiddetini konuşuyor ve şiddete karşı mücadeleyi yükseltiyor."

Mirabel Kardeşler'den yükselen isyan dalgası

25 Kasım denildiğinde Mirabel kardeşleri bilmeyen pek az insan vardır. Dominik'te 30 yıl süren diktatörlüğe karşı canları pahasına mücadele veren Patria, Minerva ve Maria Teresa, 25 Kasım 1960'ta tecavüze uğrayıp vahşice katledildikten sonra uçurumdan atıldı. Mirabel Kardeşler'in ölümüne trafik kazası süsü verildi. Herkesin, eşit ve adil bir yaşam sürdürmesi için mücadele başlatan Mirabel kardeşlerin katledildiği 25 Kasım tarihi, 1981 yılında Latin Amerikalı ve Karayipli Kadınlar Kongresinde, "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü" olarak ilan edildi. Birleşmiş Milletler (BM) ise aynı kararı 1999 yılında tüm dünyaya ilan etti.

Sizin tohumunuz yeşermez tarlamızda, ölür!

Sahar Ali-15 Kas 2020

IŞİD'in Şengal'e saldırmasından sonra birçok akrabam ve arkadaşım gibi ben de esir düştüm. Şengal'den alınıp Musul'a götürüldüğümüz geceyi anımsıyorum. O gece bütün feryat figan sesler arasında ben sadece bir şiir mırıldanıyordum...

Bir ağustos ayı ne kadar yakıcı olabilir, bir ölüm ne kadar istenilebilir, bir ah, bir imdat, bir haykırış daha ne kadar gür söylenebilir bütün sağır kulaklar için. Kaç kere öldünüz? Kaç kere en çok istediğiniz şey ölmek oldu? Ve kaç kere ölemediniz istediğiniz halde?

3 Ağustos 2014 yılı, bütün Êzidî kadınlar için yaşamın bir şekilde anlamını kaybettiği tarihtir. IŞİD'in Şengal'e saldırmasından sonra birçok akrabam ve arkadaşım gibi ben de esir düştüm. Şengal'den alınıp Musul'a götürüldüğümüz geceyi anımsıyorum. O gece bütün feryat figan sesler arasında ben sadece bir şiir mırıldanıyordum; Êbdullah Peşew'in bir şiirini...

yüklenin gidin! sizin tohumunuz yeşermez tarlamızda, ölür. sürülerinizin ayakları altında ateşe döner meramız. dut ağacımız bile öfkelenecek taşımayacak çocuklarınızın salıncağını!

Bütün yol boyunca bu dizeleri tekrarlamıştım. Bu barbar çetelerine bizi teslim eden resmi savunma birliklerini, bölgesel ve ulusal yönetimi, esir alınan onlarca kadını, bir kez daha kırimdan geçen bir halk gerçekliğini düşünmeden edemiyordum.

Musul'a vardığımızda onlarca kadın 3 katlı bir eve hapsedildik. Önce hepimiz için sadece gözlerimizin görüneceği kara çarşaf lar geldi, giymek zorunda kaldık. Daha sonra bulunduğumuz odaya sürekli bir erkek geldi, hepimiz çarşaf ları çıkarıyoruz ve beğendiğini işaret ediyordu. İşaret edilen saçından tutulup dışarı çıkartılıyordu.

Sahar Ali

250 dolara satıldım

Ben 250 dolara Abu Hes en Al Manas'a satılmıştım. Birkaç gün sonra Manas ile beraber artık bulunduğum yer Telafer'di. Çok ağır tecavüzler, sistematik taciz ve saldırılara maruz kalıyordum, diğer bütün kadın arkadaşlarımla.

Telafer'de Manas'ın 'Burası benim evim' dediği bir yerde 18 yaşında bir kadın ile karşılaştım. Bizden önce kardeşiyle beraber esir düşmüş ve Manas'ın dini nikahlı eşi olduğunu söyleyen bir kadındı. Birkaç gün sonra benimle de dini bir nikah kıydı Manas. Yaklaşık 26 gün sonra yanımda bulunan Fehruz (Manas'ın ilk eşi) bana kaçabileceklerini, bir adet küçük tabancasının ve 5 mermisinin bulunduğunu söyledi. Kaçarken kurtulamama ihtimali bile bana bu sistematik işkence ve tecavüzden daha makul geliyordu.

Bir söz verdim o an kendime

Fehruz'dan yaralarımın iyileşmesi için birkaç gün daha beklemesini istedim. İyileşirsem eğer daha kolay olacağı konusunda Fehruz'u ikna etmiştim. İki gün sonra Manas bana birinin gövdesinden ayrılmış kafasını getirdi. Fehruz, kaçmaya çalışırken yakalanmış. Bir söz verdim o an kendime, her ne olursa olsun buradan kurtulup Fehruz ve diğer bütün kadınların hesabını soracaktım.

58 gün daha beni ayakta tutan bu sözle her şeylerine katlandım. Ve bir gün 17 saat hiç durmadan yürüdüm. Kurtuldum sanıyordum. Mücadelem yeni başlamıştı. Ailemden hiç kimseye ulaşamamıştım. 84 gün... Bir daha hiçbir yerde görülmeyecek, yaşanmayacak 84 gün geçirdiğim yerden çok uzaklardaydım artık. Fehruz'u düşünüyordum. Ve bütün yürüdüğüm yol boyunca Fehruz için o topraklara göz yaşımı bıraktım.

Hikâyem yoluma ışık

Norveç'teyim, Bergen Üniversitesi'nde (The University of Bergen) Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım bölümünü okuyorum. Bölgesel yönetimin ihanetini, Yerel Savunma Birlikleri'nin fedakârlığını ve cesaretini, halkımın kırımını, ailemi ve Fehruz şahsında bütün kadınları çalışmalarımın teması olarak belirledim.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü nedeniyle bu yazıyı sizinle paylaşıyorum. Mücadelenin böylesi zamanlarda doruğa ulaştırılması artık kaçınılmazdır. 25 Kasım'da mücadelenin boyutunu anlayabilmek için ise yukarıda yaşadığım hikâyeye benim yoluma ışık olmaktadır.

Bugün dünyanın her yerinde kadınlara yönelik sistematik şiddet artarak devam ediyor. Mısır, Tunus, Suriye ve Lübnan, İslami baskı altında tutulan İran, ganimet olarak görülen Êzidî kadınlar, kürtaj hakları elinden alınan ve güvenceleri olan İstanbul Sözleşmesi'nin gaspı ile karşı karşıya kalan Polonyalı kadınlar, mülteci kadınlar, özellikle toplumsal şiddet dışında devletin de çok yoğun bir şiddetine maruz kalan Kürdistanlı kadınlar...

Yarı yolda bizden koparılanlar için daha fazla koşacağız!

Toplumun yüzde 50'sini oluşturan, hareketin dinamosu olan kadınlar, direnişleriyle erkek zihniyetin korkulu rüyası olmuşlardır. Bugün erkek egemen zihniyet, hedeflediği itaatkâr toplumu yaratma ülküsü peşinde koşmaktadır. Bu politikaların esas hedefi ise, kadın bedeni ve cinselliğinin denetlenmesi, erkek egemenliğinin güçlendirilmesidir.

Dünyanın şiddet gören yarısı değil, hayatın yarısı olduğumuzu haykırıyor erkek egemenliğine ve şiddetine meydan okuyoruz. Dünya ancak bizim ellerimizle savaşız, sömürsüz, adil ve cinsiyet özgürlükçü olacaktır.

Savaşa yatırılan paranın, askeri harcamaların yarısının kadınların yaşam hakkının korunması için yatırılması, dayanışma evlerinin sayısının artırılması, kadınlara yeni istihdam alanlarının açılması elzemdir. Biz kadınlar bir kere daha diyoruz ki; doğurmak

kadın bedeniyle ilgilidir ve doğurma ya da doğurmama kararını devletler, iktidarlar, erkekler veremez. Sadece ve sadece kadınlar verebilir. Kadınlar olarak, devletin bedenimiz üzerinde otorite kurmasına, erkek egemenliğini her gün yenden inşa etmesine izin vermeyeceğiz

Her türlü cinsiyetçi şiddetin ve eşitsizliğin, savaşın ve sömürünün olmadığı bir dünya özlemi içerisinde dirençle mücadele edeceğimizi bir kez daha belirtiyoruz.

Êbdullah Peşew'in de dediğı gibi 'sizin tohumunuz yeşermez tarlamızda, ölür.' İnkârcı, retçi, asimilasyoncu hiç kimsenin tohumları bedenimiz, zihnimiz, mücadelemiz üzerinde yeşermeyecek. Bir ferman, bir kırım, bir cinayet daha yaşanmayacak. Bir gülüş daha sönmeyecek. Bir kişi daha eksilmeyeceğiz. Yarı yolda bizden koparılanlar için daha fazla koşacağız!. Fehruz artık esir düşmeyecek! Manas artık işgal edemeyecek, peşmerge bırakıp kaçtı diye yılmayacağız. Biz savunacağız, biz koruyacağız, biz yaşatacağız!

*Norveç Êzidi Kadınlar Dayanışma Derneğı Aktivisti

Özgürlük isteyen erkek önce kendinden başlamalı

Heval Arslan-15 Kas 2020

Her ailede bir tek adam iktidarı mevcuttur ve bu tek adam, ailenin tüm bireyleri üzerinde mutlak hâkimiyete sahiptir... Erkek, daha çocukluğundan itibaren tek adam olma yolunda ilerler ve nereye giderse gitsin erillik şahlandırılır

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddette Karşı Mücadele Günü'nün arifesinde kadın katliamları, tecavüzler, şiddet, eşitliksiz ve hukuksuzluk ana gündemimiz olmaya devam ediyor. Erkek-devlet sistemi kadınlara yönelik bir soykırım harekâtı yürütüyor. Kadın olmanın tamamen kölelik ile eşdeğer olduğu bu sistem, toplumsal cinsiyet kodlarına ve dayatmalara boyun eğmeyen, yani erkek egemen sistemin sürdürülebilirliğine hizmet etmeyen hiçbir kadına yaşam hakkı tanımıyor.

Erkek, kadını kendi mülkü olarak görüyor. Toplumun temel çelişkisi kadın-erkek çelişkisi olarak tanımlanıyor ve bu çelişkinin temelinde ise kadının mülkleştirilmesi yatıyor. Mülkleştirme ise ataerkil sistemin temel dayanağıdır ve boyun eğdirme, itaat ettirme üzerinden varlık gösterir. Bu anlamı ile mülkleştirme hiyerarşik mantık örgüsüyle iktidarın tek elde toplanmasıdır. Bu da "mülkleştirilen" tarafın iradesizleştirilmesi ile mümkündür. Kadının mülkleştirilmesi aynı zamanda erkeğin de sistemiçileşmesini ve metalaşmasını beraberinde getirmiştir.

“Kadın doğulmaz, kadın olunur”

Bilim insanlarına göre ilk özel mülkiyet bundan 14 bin önce yani Neolitik dönemin sonlarına doğru, toplumların göçebe hayattan yerleşik hayata geçişi sırasında Dicle ve Fırat kıyılarında ortaya çıktı. Bu dönem, insanların ilk aletleri icat ettiği sürece de denk geliyor. Yani taştan alet icat eden insan doğa üzerinde ilk hâkimiyetini de kurmaya başladı. İlk olarak hayvanları mülkleştirdi, ardından ise toprak... Artı ürün ile birlikte hiyerarşik sistemin temelleri atılırken, ilk aile olgusu da bu süreçte oluştu, rol dağılımları başladı ve bu yaşamın tüm alanlarına sirayet etti.

Devletleşme ile birlikte mülk sahibi olma yani mülkleştirme yasallaştı. 1789 Fransız Devrimi'nden hemen sonra kabul edilen ilk insan hakları beyannamesinin 17. maddesinde, “Mülk, tecavüz edilemez kutsal bir haktır” der. Yani devletleşme ile birlikte mülkleştirme kutsallaştırıldı.

Zaten devleti meşru kılan ayaklardan biri olan hukuki boyut, adaletin temeline mülkü koydu. Örneğin Türkiye'deki tüm mahkemelerin duvarını “Adalet mülkün temelidir” sözü süslemektedir. Yani devletli sistemde mülkü olmayana adalet yoktur. Bu söz direk olduğu kadar dolaylı yollardan da erkeğe birçok hakkı tanıyan, üstün kılan ve kadın üzerinde tahakkümü meşrulaştıran bir sözdür. Tek bir sözdür ama mülkleştirmenin, köleciliğin tarihini bağrında gizliyor. O yüzden bazı sözler sanıldığı gibi sıradan ve masum değildir.

Devletçi uygarlık özgür kadını tehdit olarak görüyor ve varlığını dayadığı erkeklere de bunu öğretiyor. Yani sistem erkeğin eli ile kadına kendini inkâr etmeyi ve devletçi sistemin biçtiği kefeni giymeyi dayatıyor.

Kadınların kendine şiar edindiği “Kadın doğulmaz, kadın olunur” tespitini erkek için de yapmak gerekir. Çünkü erkeklik de kadınlık gibi oluşturulmuş bir toplumsal cinsiyet kimliğidir. İktidar da bu karşıtlık üzerinden oluşmuştur. Tüm erkekler de bu kadın karşıtlığını tekrardan ve tekrardan üreterek bu sistemin sürdürülebilirliğini sağlamıştır. Özellikle de aile kurumu bu iktidarlaşmanın temel alanı haline gelmiştir.

Her ailede bir tek adam iktidarı mevcuttur ve bu tek adam, ailenin tüm bireyleri üzerinde mutlak hâkimiyete sahiptir. Tüm aile bireyleri büyükten küçüğe olmak üzere kendi içinde hiyerarşik bir şekilde varlık gösteren erkeğe aittir. Erkek, ailenin yani tüm bu kurumu oluşturan her bireyin mutlak sahibidir. Erkek, daha çocukluğundan itibaren tek adam olma yolunda ilerler ve nereye giderse gitsin erillik şahlandırılır. Giyiminden kuşamına, oturduğundan kalkışına, annesine, babasına nasıl davranması gerektiğinden eşine, kız kardeşine ve kız çocuğuna nasıl davranması gerektiğine kadar öğretilir. Hatta bu kurula uymayan erkek ya da erkekler, “erkek değildir” denilerek toplumdan dışlanır, kabul görmez. Yani erkeklik de erkek olmak da öğretilen, inşa edilen ve mevcut toplumsal kodlarla kendini sürekli yenileyen bir olgudur. 3 yaşındaki bir erkek çocuğu dahi erkek olmaktan kaynaklı toplumun kendisine sunduğu tüm imtiyazların farkındadır ve “ben erkeğim” diyebilir, demektedir.

Erkek, “özgürüm” yanılsamasını aşmalı

Kadına uygulanan inkâr, imha ve köleleştirme politikalarının temelinde de bu zihniyet yatmaktadır. Erkek egemen, kapitalist ve militarist sistem kendini bu temel çelişki üzerinden var etmektedir.

Bu durum kadın sorununda çözümsüzlüğü de dayatarak, aynı zamanda toplumu bir krize sürükleyen temel etkidir. Bu nedenle kadın ve erkek gerçekliğini hem tarihsel hem de toplumsal olarak tahlil edip, mücadele etmek gerekir. Bu da kadın erkek ilişkilerinin demokratik bir temele oturması anlamına gelmektedir. Toplumun özgürleştirilmesinden kasıt da budur. Bu sağlanmadığı sürece kadınlar özgürleşmeyeceği gibi erkekler de bu kölelik sisteminin zorbaları olmaya devam edeceklerdir. Toplumun özgürleştirilmesi, öğretilen erkeklikten kurtulmak yani o erkeklik olgusunu öldürmekle mümkündür. Erkekliği öldürmek; her türden iktidarcılığı, devletçiliği, baskıyı, zorbalığı, sömürüyü, savaşı, şiddeti, tek taraflı hâkimiyeti, eşitsizliği ortadan kaldırmak anlamına geliyor. Erkekliği öldürmekten kasıt; oluşturulmuş olan sahte erkeklik olgusunun, anlayışının ortadan kaldırılmasıdır.

Yani özgürleşmek; bu erkeği ve erkekliği öldürmekten geçiyor. Bu da özünde insanlığın en büyük devrimidir...

Mevcut sistemde bunu başarmak atomu parçalamaktan daha zordur. Ancak imkânsız değildir. Büyük entelektüel bir çaba ve toplumsal birikim ile bunu gerçekleştirmek mümkündür. Eşitlik, özgürlük ve demokrasi istiyorsak geleneksel ilişkileri aşan bir yaşamı hedeflemek ve onun felsefesine göre yaşamak gerekir. İşte Kadın Özgürlük Hareketi de bu erkekliği öldürmek, onun yerine ise ahlaki ve politik bir bireyi, geleneksel kadın-erkek ilişkileri yerine ise özgür eş yaşamı esas alan bir ilişki ve yaşam biçimini hedeflemektedir. Kadın Özgürlük Hareketi'nin hedeflediği bu zeminde erkeğin varlık gösterebilmesi için öncelikle kendindeki özgürlük yanılsamasını açığa çıkarmak, onunla mücadele etmek durumdadır. Bu özgürlük yanılsamasını aşamayan hiçbir erkek kadınla özgür, eşit bir zeminde buluşamaz. Dolayısıyla kadın ile özgür, eşit ve demokratik bir yaşamı hedefleyen her erkeğin öncelikle kendisi ile mücadele etmesi, kendindeki egemenlikli, ataerkil zihniyet ile mücadele etmesi, yanılıgılı, yanlış özgürlük algısıyla mücadele etmesi gerekmektedir. Başka türlü ne güzel bir dünya oluşturulabilir ne de ortak bir yaşam sağlanabilir.

İlk yolculuğumuz milyonlarca yıl öncesine

Figen Aras-15 Kas 2020

Milyonlarca yıl öncesi... Sudan çıkan hareketli varlıklar arasında ağaç kovuklarında, dallarda yaşıyor insanlar. Sayıları ne kadar da az... Ne düşünüyorlar, dudaklarından harf çıkarmadan nasıl anlaşıyorlar, cinselliği neden sorun yapmıyorlar, rüyalarında ne görüyorlar

Bu köşede kadın hakikatini esas alarak bir yolculuk başlatacağık. Yalnız, bugünkü yolculuğumuzda mümkün olduğu kadar sessizliğe ihtiyacımız var. Ve tabi ki bize öğretilen bilgilerden bağımsız düşünmeye de. Bugünkü aklımızla, bize öğretilen bilgilerle yolculuğa çıktığımızda sistemin kutsadığı yorumlardan kurtulamayız.

Kutsal kitapların yaratılış söylemlerine de göz atabiliriz. Tanrı'nın, evreni ve insanı yaratırken evrim düzeneğine göre söz söylediğini ifade eden görüşler de mevcut. "Her şeyi yaratma kudretine sahip olan Tanrı neden bir kerede "ol" dese öldüracağı evreni ve insanı yedi günde, aşamalı aşamalı anlatma ihtiyacı duymuştur acaba" diye sorular da sorulabilir. Yolculuğumuzun ilk aşamasında bugüne kalan izler çok fazla

bulunmadığından yorumlarımızı hassasiyetle yapmak durumundayız. Yoksa spekülasyona düşebiliriz. Ve tek bir yöne bakmak yerine, yüzümüzü sürekli etrafa döneceğiz. Çünkü insanlık tarihi; çeşitliliğin, farklılığın o muhteşem uyumunun tarihidir. Coğrafyaların ve kültürlerin farklılıkları; bu farklılıkların birbirini zamanla etkileyip sentezler oluşturduğu aşamalara da tanık olabiliriz.

Hadi o zaman yolculuğumuza başlayalım...

Milyonlarca yıl öncesi... Sudan çıkan hareketli varlıklar arasından ağaç kovuklarında, dallarda yaşıyor insanlar. Sayıları ne kadar da az... Ne düşünüyorlar, dudaklarından harf çıkarmadan nasıl anlaşıyorlar, cinselliği neden sorun yapmıyorlar, rüyalarında ne görüyorlar. Ağaçlardan yere inip otları, bitki köklerini topluyorlar, buldukları ağaç dalları ile küçük hayvanları avlıyorlar. Etraflarındaki bütün varlıkların bedenlerinde kendini savunacak organları var. Yaşamın serüveni onlara çeşit çeşit savunma aracı hediye etmiş. İnsan topluluğu ne kuşlar gibi uçabiliyor ne balıklar gibi yüzebiliyor, tane aslanlar gibi pençeleriyle avlanabiliyor... Savunma uzuvları çok zayıf olan bu varlıkların öz savunması nasıl olabilir, milyonlarca yıl nasıl ayakta kalacaklar.

Üzülmeylim arkadaşlar. O varlıkların çok değerli bir öz savunmaları var: Birlikte yaşamak, birlikte paylaşmak, birlikte hareket etmek. Toplumsallık bilgisini adeta içgüdüsel olarak yaşıyorlar. Milyonlarca yıl sonra bu yaşam biçimine biz komünal yaşam diyeceğiz.

Anlam vermekte zorlandığımız bir şeyler var. Uyum... Evet bir uyum var, bir düzen, bir işleyiş. Kendilerini diğer varlıklardan üstün görmüyorlar. Karınları doyunca fazladan toplayıp veya avlayıp ceplerine atmıyorlar. (Çok özür dilerim, bugünkü aklımızla düşünmeyecektik, o dönem cep ne arar.) Milyonlarca yıl sonra bu yaşam biçimine de ekolojik yaşam, insanın kendini doğadaki varlıklardan ayırmadan, aynı özden geldiğini hissetmesine animizm diyecek modern bilim.

Yolculuğumuz esnasında eril olan insan; dişil olan insanlara saldırmıyor, ona tecavüz etmiyor. İlginç bir şekilde cinsellik belli dönemlere ve dişil cinsin seçimleriyle oluyor. Burada müsaadenizle yorum yapacağım. Sanki saygı duyuyorlar dişilere. Çünkü dişil olanlar nerden geldiklerini bilmedikleri kendi benzerleri olan canlıları kendi bedenlerinden doğuruyorlar.

Bu dingin, doğayla bütünlüklü ahengi kendi halinde bırakıp yola düşelim çünkü birkaç satırda yolculuğumuzu anlatmak mümkün olmayacak sanki.

Milyonlarca yıl geçiyor, insan göç ediyor, bir süre dinleniyor, geri dönüyor ama hep hareketli. Çünkü hayatta kalabilmek için üç temel ihtiyacı karşılamak zorunda: Açlıktan ölmek için beslenmek, soğuktan ve dış saldırılardan korunmak, sürünün yaşamını süreklileştirebilmek için çoğalmak, üremek.

İnsan doğadan, doğayı gözlemleyerek öğreniyor yaşamını sürdüreceği yeteneklerini. Doğa adeta insanın ilk öğretmeni.

Ya Star! Buzul çağının ortasına düştük. Biz onları seyrettikçe adeta donuyoruz. Onlar hayatta kalabilmek için mücadele ediyor. Günümüzden 200 bin yıl öncesi... İnsanlar hayvan derilerini üzerlerine elbise yapmış, taşı yontmuş, ok ve yayı bulmuş, ateşi yeniden yakmayı keşfetmiş...

Güneş'e, Ay'a bir arkadaş gibi yaklaşıyor, avladıkları hayvanın kemiklerine af diler gibi davranıyor, akan derelerin hışırtısına bir başka bakıyor bu insanlar. Sanki aynı özden geldiklerini biliyorlar. Kutsal ateşle karşılaşan insanın yaşamında muazzam değişiklikler oluyor. Bugün biz Kürtlerin de içinde olduğu birçok halkın ateşe karşı beslediği heyecan ve bağlılık acaba o dönemlerden kalmış olabilir mi?

Yolculuğumuz günümüze doğru ilerledikçe insanın doğa ile olan anlam bağının ifadeleri daha çok karşımıza çıkıyor. Anlam arayışı kendini artık mağara duvarlarına şekiller çizerek, süs eşyaları takarak, büyü yaparak ifadeye kavuşturuyor. İnsan kendini ifade etmek, kendini anlamlandırmak istiyor. Yaşadığı hakikati ifade etmenin yollarını keşfediyor.

Büyü, evet büyü yapıyor bu insanlar... Doğadaki diğer varlıklarla bir iletişime geçiyorlar sanki. Ama bu büyülerin çoğunluğu, boyunlarına astıkları çıplak kadın figürleri. Yattıkları mağaralarda, başuçlarında da bu figürlerden var. Venüs heykelciği diyecek, ardılları olan insanlar bu figürlere. Neden kadın figürleri kullanılıyor olabilir ki bereketin artması, avın güzel geçmesi için mi?

Ölülerini gömüyorlar, belki de yaşam yolculuğunun devam ettiğine inanarak. Ama çok ilginç, ölülerinin boyunlarında, kulaklarında, bileklerinde takılar var. Süs eşyasına değer veriyorlar.

Çok üşüdük biliyorum ama artık buzullar erimeye başlayacak. Daha ılıman bir yaşam müjdesi veriyor doğa bize. Hatta belki de cennet kavramının insan zihninde ilk şekillendiği evreye geçiyoruz şimdi.

Sürü şeklinde yaşayan insanların sayıları arttıkça, ekonomi ve yönetim karmaşası klanlara, klanlar büyüdükçe kabilelere dönüşecek manzara.

Milyonlarca yıl geçmiş olsa da topluluk halinde yaşamayı kutsal görmeyi bırakmamış insanlar. Özel mülkiyet dediğimiz kavram düşüncede henüz gelişmemiş. Artık eller alet yapmaya, yaptıkları aletlerle başka başka aletler yapmaya başlamışlar. Eskiden ne bulduysa onunla geçinen insan, artık kendisi üretmeye başlıyor. Muhteşem bir yaşamın izleri görünüyor. İnsan zihniyeti alet yapmayı keşfettikçe aletler de insan zihniyetini farklı evrelere davet ediyor sanki.

Gözümüzü biraz dolandırdıkça bazı yerelerde kadınlarla erkeklerin ayrı mekanlarda yaşamadığını görüyoruz. Garip bir şey daha gözümüze çarpıyor: Kanamalı oldukları sürece, kadınlar sadece kadınlara ait kulübelere gidiyorlar ve birlikte sanki anlamını çözemediğimiz ritüeller gerçekleştiriyorlar: Bir araya gelip gökyüzündeki Ay'ın altında yoğunlaşmak.

Aylık kanama... Geceleri ortaya çıkan Ay... Ayda bir gerçekleşen ortak kadın buluşması... Kanamaya karşı yaklaşımlar topluluklara göre değişiyor; kimileri kutsama diyor bu sürece, kimileri bilinmezliğe karşı korku. Ama belli ki toplumsal yaşamda tabular geliyor. Acaba diye bir yorum yapsak: Hayvanlar kanadığında o kanın durmadığını ve canlılığını yitirdiğini gören insan, kadının her ay kanamasına rağmen ölmemesini evrendeki gizeme bağlamış olabilir mi. Hem nereden geldiğini bilmedikleri canlı varlıklar doğuruyor, hem her ay kanamasına rağmen ölmüyor hatta daha da güzelleşiyor. Sanki evren, doğanın bir tezahürünü kadının bedenine yansıtıyor.

Erkek egemen zihniyete sahip olanlar bu yolculukta erkek üstünlüğünü göstermediğimiz için öfkelenecektir. Biz kadınlar bu yolculukta kadın üstünlüğünü de görmedik. Çünkü üstün olma, ötekileştirme, egemenlik kurma kavramları ve bu kavramların oluşturduğu kurumsal yapılar gözümüze çarpmadı. Çünkü insan ayrımsız bir şekilde çok değerli, insan doğanın bir parçası, doğa insanın kaynağı. Doğal toplum dedikleri bu olsa gerek. Dışarıdan müdahalenin olmadığı, yöneten yönetilen değil; birlikte yönetmenin ahenginin yaşandığı, paylaşımcı, kadın erkek eşitlikçi, doğayla bütünlüklü yaşam...

Yolculuğumuz doğal toplumun muhteşem bir evresi olan neolitik döneme doğru sürüyor.

Kafkasya’da ilk kadın dengbêj: Sîsika Simo

Aysel Tabak-15 Kas 2020

Sanatçı, Gulîzar adlı kilamla, 1955 yılında Erivan Radyosu’nda şarkı söyleyen ilk Kürt kadındı. 1965’te Kızıl Meydan’da konserler verdi ve ismi bütün Sovyet coğrafyasına yayıldı. Bu konserlere Egidê Cimo kavaliyle, Karapetê Xaco sesiyle eşlik ederdi

20. yüzyıl genel olarak dünya için birçok alanda yeniliklerin yaşandığı bir dönem oldu. Edebiyat, tiyatro, sinema, radyo ve basın gibi alanlarda gerçekleşen yenilikler ya da ilkler dünyada halklarının imkânları ile paralel bir şekilde yayılıp, gelişirken; Birinci Dünya Savaşı sonrasında dört devlet arasında parçalara bölünen Kürt halkına neredeyse hiçbir kültürel hak tanınmadı.

Kürtler, kültürel çalışmalarını yaşadıkları ülkelerde şahsi çabalarla ve kısıtlı imkânlarla yapmaya çalıştı. Bu şahsi çabalara verilebilecek en bariz örneklerden biri Bedirxan ailesi üyelerinin yaptığı çalışmalardır. İlk Kürtçe Latin alfabesini oluşturarak, Hawar adlı dergiyi bu yeni harflerle, kendi imkânlarıyla çıkaran Celadet Alî Bedirxan, bütün çalışmalarını ya topraklarından uzakta Avrupa’da ya da Suriye’de yaptı.

Savaşlar, katliamlar sonucu 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında birçok Kürt, özellikle de Êzidî Kürtler yurtlarını terk edip, o dönem Çarlık Rusya’sına dahil olan Ermenistan, Gürcistan gibi ülkelere göç etmek zorunda kaldı, buralarda kültürlerini yaşatmaya devam etmişlerdi.

Ekim Devrimi’nden sonra kurulan Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti, bünyesinde bulunan bütün halklara kültürel haklar tanımış, hatta desteklemişti. Bu imkânlardan yararlanan Kürtler de birçok alanda ilk olabilecek kültürel çalışmalar yapma imkânı buldu. Modern

dünyanın yeni sanat kanalları olan, sinema ve radyo alanında Kürtlerin ilk çalışmalarının birçoğu SSCB topraklarında oldu.

İlk Kürtçe film “Zere” Ermenistan’da çekildi, Kürtçe radyo yayını Erivan Radyosu’nda yapıldı. Yine edebiyat alanında ilk Kürtçe roman “Şivene Kurmanca (Kürt Çoban)”, ilk edebi ve akademik konferanslar, tiyatro vs. SSCB topraklarında gerçekleşti. Böyle bir ortamda Sovyet Kürtleri, ilk kadın dengbêji Sûsika Simo’yu yetiştirerek de dengbêjlik alanında kadınların önünü açmış oldu.

Kafkasya’da (Transkafkasya) yetişen kadın dengbêjlerin ilki olarak kabul edilen Sûsika Simo, 1925 yılında Ermenistan’ın Elegez bölgesinde Ahbaran’a bağlı olan Mîrekê köyünde dünyaya gelir. Sûsika Simo doğduktan kısa bir süre sonra ailesi Gümrü (Leninekan) şehrine göç eder. Burada eğitimini alır ve tıp akademisinde doktorluk üzerine eğitimini tamamlar. Daha sonra yaklaşık dört sene bir hastanede hemşire olarak çalışan Sûsika Simo, bu süreç içinde bir şeylerin eksik olduğunu hissetmiş ve arayış içinde olmuştur. Kilamlara büyük ilgisi olan sanatçı nihayet hastaneden ayrılarak sanat yolculuğuna başlar. O dönemde çok katı geleneklerin olduğu ve özellikle kadınların toplumsal alanda kısıtlandığı Kürt toplumunda bir kadın sanatçı olmak hiç de kolay değildir. Sûsika Simo, bu kısıtlayıcı kurallar ve gerici geleneklerle de savaşıyor ve sanat yolunda ilerler.

Sovyet Rusya, kadın ve erkeğe, eğitime ve tüm sosyal-kültürel haklara eşit erişimi sağlaması, kadınların feodal ve aşiret düzenine karşı güçlenmesini sağlar. Böyle bir ortamda Sûsika Simo gelenek engellerini aşar ve Kafkasya’daki ilk kadın dengbêj olur. 1946’da Kürt geleneksel kıyafetleriyle ilk defa sahneye çıkar, Kürtçe ve Ermenice şarkılar

seslendirir. O dönem için Kürt bir kadının sahneye çıkıp şarkı söylemesi sıra dışı bir şeydi ve Sûsika Simo bu anlamda ilkti.

Gün geçtikçe tanınan ve sanat alanında etkisi büyüyen Sûsika Simo, Ermeni Kulya Neftelyan ile evlenir. Êzidî olan Sûsika Simo'nun inancına göre bir Ermeni ile evlenmesi uygun değildi. Çevresi bu evliliğe karşı çıkar fakat bilgisi ve sanatıyla kendini Kürt toplumuna kabul ettirmeyi başaran Sûsika Simo, bu sorunun da üstesinden gelir.

Sûsik ve eşi Kulya'nın da dahil olduğu bir gösteri grubu, köy köy dolaşp gösteriler düzenler. Kulya, bu gösterilerde sporcu olarak sahneye çıkarken, Sûsik, ses sanatçısı olarak çıkıyordu ve Ermenice ve Kürtçe şarkılar seslendiriyordu. Eskerê Boyîk "Çanda Kurdên Sovyetê (Sovyet Kürtlerin kültürü)" kitabında, Sûsik ve Kulya'nın bir grupla birlikte kendi köyelerine de geldiğini ve Sûsik'in gür sesiyle insanları kendine hayran bıraktığını söylüyor.

Daha sonra kendi müzik grubunu kuran Sûsika Simo, grubuyla Ermenistan Filarmonisinde yer aldı. Ermenistan Filarmonisinde 12 ulusa ait birim vardı. Her ulus kendi kültürüyle, sanatıyla burada yer alabiliyordu. Kürtler de bu 12 ulustan biriydi.

Sûsika Simo sadece Ermenistan'da değil aynı zamanda Gürcistan ve diğer birçok Sovyet ülkesinde de tanınır. Atalarının ezgileri olan kilamların yanı sıra Kürt halay ve oyunlarını da tüm Kafkasya'ya tanıtır. Kürt müziğine onlarca kilam kazandıran Sûsika Simo, Kürt sanatının ilerlemesinde büyük bir rol oynar.

Sanatçı, Gulîzar adlı kilamla, 1955 yılında Erivan Radyosu'nda şarkı söyleyen ilk Kürt kadındı. 1965'te Kızıl Meydan'da konserler verdi ve ismi bütün Sovyet coğrafyasına yayıldı. Bu konserlere Egidê Cimo kavalıyla, Karapetê Xaco sesiyle eşlik ederdi. Kızıl Meydan'da ilk konseri vermeden önce Wezîrê Êşo, Rîya Teze gazetesinde "Bizim Sûsik" başlıklı bir yazı yazar.

Sûsika Simo çok uzun yaşamadı, fakat geride Kürt sanatına dair büyük bir miras bıraktı. Erivan Radyosu arşivinde çok sayıda kayıtları bulunuyor. Dönemin koşulları nedeniyle hiç kaset çıkaramadı fakat arşivlerde, "Zilfanê, Sînê, lê lê lo min, Peyayî, Lawikê min çû bixurve" gibi birçok kilamı bulunuyor.

Sûsika Simo'nun hiç çocuğu olmadı. Hayatı boyunca sanatla uğraştı. 1977 yılında 52 yaşındayken hayata veda eden sanatçı, hayatının büyük bölümünü geçirdiği Gümrü'de (Leninekan) defnedildi. Arkasında koca bir arşiv ve kadınlara mücadeleye azmi için cesaret bıraktı.

Sorka Âlem ve direnişin çağrısı

Zeynep Altinkaynak-15 Kas 2020

Kurulmak istenen düzene karşı isyanın bu hamleden sonra dalga dalga yayıldığı söylenir. Bu isyana tarihte 'Sorka Âlem İsyanı' denir... Hawarlarına kimsenin koşmadığı, kimsenin umut olmadığı Kürt kadınları, direnişleriyle kendi umutlarını yaratmıştır

'Tüm toplumsal sorunların kaynağında ve kökeninde cins çelişkisi yatmaktadır.'

Bu tespit bugün pek çok araştırma ve yeni paradigmasal arayış ve çıkışların esin kaynağı olarak güncelliğini korumaktadır. İktidarın var olma ve var kılınma zemini olarak devletli uygarlığın çıkışından günümüze kadar, ilk saldırılan ve müdahale edilen ana kadın düzeni, tanrıça yüceliği ve bilgeliklerin kültürü ve formu olmuştur.

Toplumsal ahlak ve politikanın alaşağı edilmesi ve yerine yeni kurulan sistemin arzu ve istemleri doğrultusunda şekillendirilen kadın varlığının temel görevi, her dönem ideolojisine göre hareket tarzı kazanmak ve bunu toplumsal sistem haline getirmektir. Bu saldırı, köleci, feodal, dini-dogmatik süreçlerin etkisinde şekillendirilirken, kapitalist modernitede düşürülüşün ve kendi olmaktan çıkarılışın zirvesini yaşamıştır. Dilsiz, itaat eden, boynu bükük, metafizik üretimden koparılmış ya da fahişe, cadı, şeytan olarak dışlanmış-direnen kadın gerçekleri bir nehrin iki ana kolu gibi tarihten günümüze akıp gelmiştir.

Tam da bu noktada eril-egemenlikli sistemin 'ötekisi' olmak, yüksek anlam değeri taşımaktadır. Verili sistem sınırlarının dışında seyretmek, özgürleşme kıyılarında seyretmeye yakın bir anlam taşır. Kendini tanıma-tanımlama-bilme-bilinçlenme süreçleri, erkek gerçeğini ve onun işgal ettiği tarihsel süreçleri bilince çıkarmakla bağlantılıdır. Türlü ideolojik operasyon ve manipülasyonlarla, kendinden ve kendi şahsında tüm bilmelerden uzaklaştırılan kadın varlığının, varlığıyla ve varlığını savunma gerçeğiyle güçlü buluşması, bu tarihsel süreçlerin onu mahkûm ettiği krizden çıkışla mümkün olabilir. Bu kriz alanı, her şeyden önce zayıflık teorisinden beslenmektedir. Bu teori her telden eylem alanlarıyla kadın varlığını öz-savunmadan düşürmeyi hedeflemektedir. Hedef ruhsal, düşünsel, fiziki savunmayı kırarak, kabullenilmiş roller yaratmaktır. Kabullenilmiş roller, öze yabancılaşmış bir kimlik yaratır. Kaba bir özcülük peşinde değiliz. Fakat varlığın kendi gerçeğine yabancılaştırılması, bu yabancılaşmayı olması gereken gibi görmesi, görmediği durumlarda da kanıksaması günümüz gerçeğinde zirveye çıkmış tarihsel bir sorun alanıdır.

Sistem tüm argümanlarıyla saldırırken, sorun ona karşı çıkmamak değil, karşı çıkacak gücü, enerjiyi görmemektir. Enerjiyi soğuran bu benimseme ya da kanıksama halidir. Bu hal çaresizlik, umutsuzluk, krizli bir kadın kimliği yaratmakta ve baştaki tespite dönersek tüm toplumsal çelişkilerin kaynağı olmaktadır.

Dolayısıyla öz savunma her alanda, kadın varlığının baş ihtiyacıdır. Düşünsel ve ruhsal anlamda erkek egemenlikli sistemin her türlü yönelimine karşı donanımlı olmak, fiziksel anlamda öz savunmayı da kendisiyle beraber getirir. Bu anlamda sistemin 'Öteki'si olmanın her zamankinden daha mühim olduğu bir süreçten geçiyoruz. Ötekilerin hikâyesi, direnişi, varlık mücadelesi tarihin tüm dehlizlerinden bize gülümsemektedir.

Onların hikâyesi, içerikte farklılıklar içerse de bir kadın direniş kültürü, karakteri yaratmıştır. Bu karakter, tarihsel akışın ikinci, yok sayılan kolunu ilmek ilmek örmüştür. Her türden direniş yöntemleriyle, yok sayılanların korkulu rüyası haline gelmiştir. Felsefeyle, sanatla, savaşıla, politikayla ve sayılamayacak türlü yöntemlerle, oyunbozan olmayı görev bilmiştir. Çizilen, 'normal' görülen yoldan yürümeyerek, kendi anlam dünyasını kurmuştur. Tarih bu anlamda sayısız örneklerle doludur.

İskender'in Zagros dağlarının ve halkının geçit vermezliği karşısında, Kürt kadınlarını, işbirlikçi rahip ve aristokrat Kürt erkeklerle anlaşıp, askerleriyle evlendirerek akrabalık sağlamak istediği rivayet edilir. İskender, 300 Kürt kızını komuta kademesindeki askerleriyle evlendirmek ister. Bu Kürt kadınlarının, Zagros dağlarında Zerdüş tapınaklarının rahipleri ve önde gelen ailelerin kızları olduğu anlaşılmaktadır. Ancak özgürlüğe alışkın ruhları, işbirlikçi esarete teslim etmek öyle kolay değildir. Zagrosun asi kadınları, Zerdestiliğin ve ana soylu düzenin gücüyle donanmıştır. Öz savunma, özgürlük, ahlak bu coğrafya için vazgeçilmezdir. 300 Kürt kadını sessizce örgütlenir. Düğün gecesi yanlarına aldıkları hançerlerle hem zorla evlendirildikleri askerleri hem de kendilerini

öldürürler. Kurulmak istenen düzene karşı isyanın bu hamleden sonra dalga dalga yayıldığı söylenir. Bu isyana tarihte 'Sorka Âlem İsyanı' denir.

Başlarına bağladıkları kırmızı kuşaklardan kaynaklı isyana bu isim verilir. Hawarlarına kimsenin koşmadığı, kimsenin umut olmadığı Kürt kadınları, direnişleriyle kendi umutlarını yaratmıştır. Yiğitçe bir hamleyle kendilerinden önceki tüm direniş mirası gibi, geleceğe de umut olmuşlardır.

Sorka Âlem isyanı, kadın direniş tarihinin oldukça önemli bir durağıdır. Tıpkı kendilerinden önceki ve sonraki binlerce örnek gibi... Aslolan direniştir. Erkek aklının kurmak istediği dünyaya dur diyebilmektir. Aslolan kendine umut olabilmektir. Asya'da, Afrika'da, Avrupa'da, Ortadoğu'da, Kürdistan'da... Nerede ve ne şekliyle olursa olsun... Öz savunma dışında kadın varlığını ve toplumsallığını gerçek anlamda 'var' kılabacak bir olgu yoktur. Nice mücadeleler sonucu kazanılmış bir hak olarak, yasalar, sözleşmeler bu konuda bir yere kadar olumlu bir rol oynayabilir. Onu da işler hale getirecek olan direniştir, öz savunmadır.

Binyılların akışından biliyoruz ki, biz bize umut olmazsak, biz bize direniş olmazsak, biz birbirimizle dayanışmazsak var olan olduğu gibi sürüp gidecek. Sorka Âlem'den, Olympe de Gouges'den, Cemile Bouhired'den, Xafse Xan'dan, Sara'dan öğrendiğimiz, kendine umut olmak, kendindeki umudu çağlayanlarca toplumsallaştırmak ve bu güçle donanmaktır.

Patronların hayali gerçek mi oluyor?

Nebile Irmak Çetin-15 Kas 2020

Savaşta, ekonomik krizde ve her sıkıntılı durumda ağır bedeli ödeyen kadınların payına bu torba yasayla da yine istihdam dışına itilme, ekonomik özgürlüğünden yoksun bırakılma, ucuz-güvencesiz- kuralsız çalışma ve emeklilik hakkına erişememe düşüyor

Sanayi devrimi öncesi 14. yy'da Çin Seddi, Mısır Piramitleri gibi büyük yapıların inşasında emekçilerin kölelik çalışma koşulları torba yasayla geri dönüyor gibi.

Yeni düzenleme ile işverenler, işçilere yapacakları Belirli Süreli İş Sözleşmesi sonucu sigorta primi yatırmayacaklar. İşçiyi 30 gün çalıştırma zorunluluğu da yok, maaş değil sadece çalıştırdıkları günler için ödeme yapacaklar. Böylece sözleşmeli olan ve tam zamanlı çalıştırmadıkları işçiye tazminat ödeme 'yükünden' de kurtuluyorlar. İşçi sınıfı kavramı onlar için artık tehlike değil kölelik düzeni...

12 Eylül 1980 darbesi ve devamında emekçilerin kazanımlarına ve sınıf mücadelesine saldırı hızını kesmeden devam ediyor. Özelleştirmeye başlayan, taşeronlaştırmayla taçlandırılan, emeklilik yaşı ve prim gün sayısının artırılmasıyla devam eden hak gaspları bugün torba yasalarla sürdürülüyor.

40 yıldır kıdem tazminatı oltanın ağzında, kaldırdık, kaldıracağız tehditlerini “Demokles'in kılıcı” gibi emekçilerin ensesinde sallandırdılar. Tazminatı dönüştürmek istedikleri fon modelleri işverenlerce kabul görmeyince de nabza göre şerbet verip raflara kaldırıyorlardı.

Şimdilerde ise kıdem tazminatının tasfiyesini içeren düzenleme geçen hafta torba yasayla Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edildi.

Raydan çıkan ekonomiye çare bulamayan muktedirler, yeniden faturayı emekçilere ödetmek istiyor. Şöyle ki; çalışma yaşamındaki mevcut uygulamada sigortalı olma yaşı 18, torba yasada bu yaş 25'e çıkarılmaya çalışılıyor. 25 yaşından sonra sigortalı olan bir çalışanın emekliliğe erişme hakkı zorlaşıyor. Yine bu uygulamada yer alan ve kıdem tazminatını ortadan kaldırmaya yönelik tam teşebbüs ise bir işçinin birkaç işverenle süreli sözleşme ile çalıştırılma biçimidir. Her ay birkaç işverenle yarı zamanlı (10-15 gün) çalışan işçiye, çalıştığı günlerin ücreti ödenecek bu da maaş olmayacağına göre cep harçlığı almış olacak. Bir de 10 gün çalıştıran işveren sigorta primi yatırmayacak, bu sistemde çalışan bir işçinin kıdem hakkına erişme olanağı ortadan kalkacak, emekli olması ise hayal olacak.

Neden hem yaşını hem de pirim gün sayısını doldurup ve emekliliği hak kazanan Emeklilikte Yaşa Takılan (EYT) 5 milyon 400 bin 924 kişinin sesine kulak tıkıyorlar, mağduriyetlerini gideremiyorlar? Tam da istedikleri emekçilerin emeklilik haklarını ortadan kaldırmaktır.

Yüzde 64'ü vergilerden ibaret olan devlet bütçesinin büyük bir bölümünü, emekçilerin maaşından kesilen gelir vergileri ve ödedikleri pirimler oluşturuyor. Hali hazırda emekçilerin ekmeğinden, aşından yapılan bu kesintiler işverenlere-müteahhitlere teşvik olarak peşkeş çekiliyor. İşini kaybeden işçilerin büyük bir bölümü ise cebinden ödemiş olduğu işsizlik fonundan (işsizlik maaşı) dahi faydalandırılmıyor.

1980 öncesi sınıf bilinciyle yükselen bir emek mücadelesi vardı, ekonomik-demokratik haklarına kavuşmak için sayısız grev yaptılar. Muazzam direnişler örgütlediler, Taksim 1 Mayıs alanları tika basa doluydu ve katledildiler. 15-16 Haziran direnişleri yapıldı, bu mücadele sonucunda işçilerin talepleri kazanım oldu. 12 Eylül 1980 faşist darbesi işçilerin sınıf bilinciyle yükselen mücadelesini haz etmedi, öncü Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (DİSK) kapattı, yönetici ve temsilcileri yıllarca tutsak etti. DİSK'in kurucu Genel Başkanı Kemal TÜRKLER'i katletti. Dönemin işverenler sendikası başkanı Halit NARİN süreci değerlendirirken "artık gülme sırası bizde" demişti. Çünkü faşist cunta artık işverenlerin emrindeydi.

O günden beri hep işverenler gülüyor, hem de göbekleri çatlarcasına gülmeye de devam ediyorlar, AKP iktidarında ise altın çağını yaşıyorlar artık. Fakir-fukara-guraba dediler, yoksul mahallerin yoksul evlerine girdiler, fakir ramazan sofralara bağdaş kurup ajitasyon yaptılar. Emekçilerin inançlarını, yoksulluklarını seçim propagandası yaptılar. Onların oylarıyla iktidara yerleşip, sırtını sermayeye dayadılar. Çalışanların emeklerini, alın terini, çocuklarının geleceğini sermayeye peşkeş çektiler, çekmeye de devam ediyorlar.

Sanırım 2007 yılıydı, işçiler barikatları aşarak Taksim 1 Mayıs alanını doldurduğunda dönemin Başbakanı ekran karşısına geçip aynen şöyle demişti: “Ayaklar baş olursa” ... Bu sistem böyle gitmez tehdidinde bulunmuş ve işçilere de “ayak” demişti. Ayak dediği emekçilerin o gün ki mücadelesinin sonucunda 1 Mayıs resmi tatil ilan edildi. Her ne kadar emeğe yönelik darbe ve zulüm politikası devam etse de emeğin kılçıklı lokma olduğu unutulmamalı, bir gün mutlaka bir gün gırtlığa batar.

Yine kadınlar uçurum kenarına itildi

Savaşta, ekonomik krizde ve her sıkıntılı durumda ağır bedeli ödeyen kadınların payına bu torba yasayla da yine istihdam dışına itilme, ekonomik özgürlüğünden yoksun bırakılma, ucuz-güvencesiz- kuralsız çalışma biçimleri ve emeklilik hakkına erişememe düşüyor. İktidarın kadın -erkek eşitliğine inanmayan yaklaşımı, çalışma yaşamında da devam ediyor...

Sürekli istihdam alanı daraltılan, kriz dönemlerinde ilk işten çıkartılan, 'zorunlu hallerde' ücretsiz izine gönderilen kadındır. Çalışabilecekleri işler ise kuralsız-güvencesiz-yarı zamanlı-evden çalışma ve ucuz işlerdir. Bunca kötü koşula rağmen, torba yasanın hedefi yine kadınlar. Yani kadınlar işsiz, kadınlar yoksul, güvencesiz, geleceksiz ve belirsizlik sarmalındalar. Mevcut mevzuata ve DİSK'in geçen hafta yayınlamış olduğu rapora göre; toplumsal cinsiyet eşitsizliği emeklilikte de sürüyor. İstihdam edilenlerin yüzde 32'sinin kadın olmasına rağmen emekli olan kadınların oranı sadece yüzde 19. Torba yasayla durum çok daha kötüleşiyor. Yukarıda değindiğim koşullarda çalışacak olan genç kadınlar ve 50 yaş üstü kadın işçi bu durumda emeklilik hakkına ulaşamayacak. 18 yaşında çalışmaya başlayan bir genç kadın ancak 25 yaşında sigortalı olabilecek yani 8 yıl sigortasız çalıştığı için emeklilik hakkı erişilmez olacak.

Belirli Süreli İş Sözleşmesi ile iş güvencesi hakkından yoksun kalacağı için ihbar ve kıdem tazminatını da alamayacak. Doğum yaptıklarında ise çalışma yaşamından uzak kalacaklar, boşta geçen sürelerde prim yatmayacağı için emekli olma şansları çok düşük olacak. Doğumu sık yapması durumunda ise emeklilik hakkı tamamen hayalden ibaret olacak.

Mevcut iş kanununda evlenen kadın bir yıl içinde çalıştığı işyerinden tazminatını alıp ayrılabilirdi, bu hakkı torba yasa ile gasp edilmiş olacak. Bu, kadına karşı acımasız, kapitalist, erkek devlet şiddettir.

Emekçilerin kıdem ve emeklilik haklarını tehlikeye atan torba yasaya karşı günlerdir, başta DİSK ve bağlı sendikaların üyeleri sokaklarda mücadele veriyor. 10 Kasım 2020 tarihinde meclise sunulan torba yasa, bu iki madde üzerinde “daha detaylı çalışmak” kaydıyla, Cumhurbaşkanlığı talimatıyla geri çekildiği açıklandı. Derinleşen ekonomik ve siyasi krize bakıldığında ise emekçileri daha büyük tehlikeler bekliyor.

'Sen de iniyor musun yeraltına' sorularına gülümsüyorum

Reyhan Hacıoğlu-15 Kas 2020

Soma ve Ermenek madencileri, son iki aydır verdikleri mücadele ile gündemde. 'Öyle mi alay komutanı' isyanı her geçen gün büyürken, direnişin içinde yer alan Emel Tunçdemir ile 'yer altında' kadın olmanın zorluklarını ve direnişini konuştuk

Direnişleri, yaşadıkları, saldırılar, hakları ve sözleri çok konuşuldu, çok sahiplenildi. Bütün Türkiye onlara hak verdi, yanlarında oldu. İşte o direnişçilerden biri de Emel Tunçdemir. Emel, "ezberlerin" aksine eline kazmayı almış bir maden mühendisi. 'Yapamaz' diyenlere, 'direnemez' diyenlere inat 70 günü aşkın bir süredir madencilerle alanda. Mütevazı mı mütevazı ve en önemlisi kararlı mı kararlı bir kadın. Direnişini dünya gördü, duydu ancak

kendisi fazla göz önünde değil. Emel ile direnişini, yaşadıklarını ve bir kadın olarak mücadele etmenin hissettirdiklerini konuştuk.

* Öncelikle bize biraz verdiğin bu mücadeleden ve kendinden söz eder misin?

Karaman ili Ermenek ilçesine bağlı Cenne Linyit Kömür İşletmelerinde 7 yıldır çalışıyorum. 2019 Aralık ayında maaşlar yatmadığı için iş bırakma eylemi yapmıştık ve ondan sonra patron bizleri aklınca cezalandırmak için ocakta üretimi durdurdu. Mart 2020'de iş yerinden çıkış aldım ve 31 Ağustos 2020'de 14 ay maaş alamadığımız için eyleme başladık.

İşçi arkadaşlarım beni de aradılar "bu direnişe katılır mısınız" diye. Ben bu arkadaşlarımla yerin altında ölümle burun buruna çalışmışım ve bu mücadeleyi de onlarla birlikte yürütmek elbette benim için gurur verici. Öyle başladı yani.

* Cinsiyetlendirilmiş meslekler vardır ve bazı meslekler için "Bu kadınlara göre değil" denir. Sen de tam böyle bir meslek yapıyorsun; bunu seçmek ve sürdürmek zor olmadı mı senin için? Nasıl tepkilerle karşılaştın?

Bugün bile hala şaşkınlık içinde tepkiler alıyorum; "Sen de iniyor musun yeraltına" sorularına gülümsüyorum. Tam 7 yıl emek verdim yeraltında. 'Yapamazsın' dediler, 'kadın bu yapamaz' dediler. Ama kadın isterse yapamayacağı şey yoktur.

* Türkiye'de bir işçi olarak hak aramak zor, fakat bir kadın işçi olarak hak aramak daha da zor olmalı. Bu konuda sen ne düşünüyorsun?

Türkiye'de kadın erkek fark etmeksizin işçilerin haklarını almaları oldukça zor. Ve bu süreç yüzyıllardır devam etmekte. Her sektörde olduğu gibi maden sektöründe daha fazla sömürü, kölelik ve hadi hadi sistemi var.

Kadın işçi olarak madende çalışmak özellikle de yer altında çalışmak oldukça güç çünkü erkek çoğunluklu bir iş kolu olduğu için daha fazla eril davranış biçimlerine maruz kalabiliyorsun, sözlü tacizler, fiziksel tacizler oluyor, bunlara karşı kadınlığımı unutup erkek gibi davranış biçimine girebildim çünkü kendimi bu şekilde korumayı düşündüm. Aslında işçilerin tacizlerinden ve baskılarından daha çok patronların baskısı hep üzerimde oldu bununla mücadele etmek beni daha da zorladı.

* Direnişin süresince tek kadın olarak nasıl tepkilerle karşılaştın?

Aslında maden iş kolunda çalışan çoğu erkek işçi olduğu için bir kadın mühendis olarak benim bu direnişe katılmam işçi arkadaşlarımla eşlerinin de direnişe katılmasını sağladı. (Aslında kadın evde sabah 4'te kalkar işe gönderir eşini, nasıl zorluklarla işe gittiği bilir ve bu mücadeleye katılmaları onlar için zor olmadı.) İşçiler açısından ilginç ve şaşırtıcı gelmiş olabilir çünkü beyaz yakalıydım, amirleriydim benim de direnişe katılmam onlara güç verdi. Mücadeleye daha sıkı bir şekilde sarılmalarına sebep oldu. Ailem bu konuda çok destek verdi çünkü haklı bir mücadele yürütüyoruz.

* Peki direniş nasıl gidiyor, 70 günden fazladır sen de alandasın yılmadan. Ailelerle, arkadaşlarla ve zorlukları nasıl?

Moralimizi yüksek tutuyoruz. Sohbet, tiyatro, şarkı söyleme, kitap ve sendika uzmanlarının ve genel başkanının birlikte kesintisiz bir şekilde bizimle olmaları bizi motive ediyor. Bu direnişe başladığımızda "ölmek var dönmek yok" dedik. Jandarma tarafından darp edildik, biber gazına maruz kaldık ama yıkılmadık.

* Ankara'ya yürüyüş girişiminiz engellendi ve yeniden yürümeyi planlıyor musunuz?

Bugün 77. gün ve direnişimizin süresince çalmadığımız kapı kalmadı; belediye başkanları, kaymakamlık, valilik, Enerji Bakanlığı hepsine derdimizi anlattık. Bizler sadece alın terimizin karşılığını istiyoruz. Sanki sadaka istiyormuşuz gibi muamele görmek bizleri üzüyor. Açıkçası sadece bir tane adamın karşısında durması gereken devlet, hakları gasp edilen emekçilerin karşısında duruyor. Çözüm sürecinde olduklarını söylüyorlar, çözüm olmazsa Ankara'ya ne pahasına olursa olsun yürüyeceğiz.

* Son olarak şunu sormak istiyorum; Her geçen gün büyüyen bir destek var mücadelenize, bu sence nasıl mümkün oldu? Karşınızda ciddi de bir "güç" varken hem de.

Karşımızda duran güce karşın Türkiye'nin her yerinde emekçiye değer veren emeğe saygı duyan milyonlar var onlar sayesinde dimdik ayaktayız. Çünkü biliyoruz ki biz 50 kişi yürürken arkamızda emekçi insanlar var. Bizim kimseden korkumuz yok ve bu direnişi birleşe birleşe kazanacağız.